

# **EEN ALLERDROEVIGST TREURTONEEL**

**Een mislukte reis naar Noord-Amerika  
1783**

**M.L. Hansen (ed.)**

# **EEN ALLERDROEVIGST TREURONEEL**

**Een mislukte reis naar Noord-Amerika  
1783**

© Uitgegeven door STRENG, Epe 2009

Alle rechten voorbehouden. Niets aan deze uitgave mag op enige manier verveelvoudigd of openbaar gemaakt worden, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

## Inhoudsopgave

|                          |    |
|--------------------------|----|
| Inleiding .....          | 7  |
| De voorbereidingen ..... | 9  |
| De schipbreuk .....      | 21 |
| Literatuur .....         | 26 |
| Index .....              | 27 |

## Inleiding

Tijdens de Vierde oorlog met Engeland (1781-1784) bleek de zeemacht van de Republiek zwak. Admiraal Jan Hendrik van Kinsbergen stelde daarom eind 1781 voor, een zeecadetten-corps te organiseren om de zeemacht van de Republiek op te krikken, hij wilde in de toekomst van een hoog gekwalificeerde marine verzekerd zijn. De wapenstilstand in het voorjaar van 1783 was een welkome en noodzakelijke adempauze voor het herstel. In maart verscheen Van Kinbergens plan: in de hoge sociale kringen zouden tweehonderd jongens tussen twaalf en zeventien jaar oud gezocht worden om een opleiding te volgen als cadet. Na een goede afloop zouden zij bevorderd worden tot adelborst en daarna was een bevordering tot luitenant mogelijk.

Johan Willem Simon van Haersolte (1764-1617) profiteerde van dit plan om naar Noord-Amerika te gaan, de achttienjarige jonker wilde het nieuwe land eens gaan bekijken om er de handelsmogelijkheden te onderzoeken. Een ongebruikelijke keuze voor een jonker van het Oude Bewind maar de adellijke *mores* veranderde, binnen de adellijke stand groeide steeds meer begrip voor het uitoefenen van een handelsambt door een van hun leden. Twee bekende leden van de familie Van der Capellen, Joan Derk tot de Pol en Robert Jasper van de Marsch, waren zeer geporteerd van de Amerikaanse mogelijkheden. De een was een achterneef en de ander was een oom van Jan. Jans vader, hoewel een edelman van de oude stempel, was het met de nieuwe visie niet oneens. Hij legde zijn zoon geen strobreed in de weg, integendeel, hij betaalde de hoge kosten en schreef zijn relaties aan om zich te verzekeren van steun aan zijn zoon.<sup>1</sup>

Jan was het zesde kind en de vierde zoon van Coenraad Willem van Haersolte (1727-1799) en Luthera Anna Agatha van der Capellen (1735-1770). Coenraad Willem hertrouwde in 1782 met Maria Josepha Hannodiu (1755/1759-1799). Het gezin woonde in Zutphen en op huis Zwaluwenburg dat tussen Elburg en 't Harde ligt. Jan studeerde rechten aan de universiteit van Harderwijk toen hij op het idee kwam zijn boeken in te pakken en op reis te gaan.

Met zijn oudere broer Alex als intermediair en met de hulp van zijn vader en diens connecties in de Admiraliteit veroverde Jan van Haersolte - zonder enige ervaring op zee - een plaatsje als adelborst, met de belofte dat hij onder speciale protectie van kapitein Louis Aberson zou staan die het schip de *Erffprins* kommandeerde. Zowel de kapitein als het schip hadden zich verdienstelijk gemaakt in de roemruchte slag bij de Doggersbank en maakten nu deel uit van een eskader dat de eerste ambassadeur, Van Berkel, naar de Verenigde Staten begeleidde. Het eskader bestond uit vier schepen: de *Overijssel*, de *Erffprins*, de *Den Briel* en de *Windhond*. De *Overijssel* was het nieuwste en grootste linieschip van de Hollandse vloot en vervoerde de ambassadeur en zijn gezelschap, de *Erffprins* was een linieschip met 54 stukken en 350 koppen, het fregat *Den Briel* had 36 stukken en 230 koppen aan boord en de kleinere brigantijn de *Windhond* beschikte over 22 stukken en 100 koppen.<sup>2</sup>

Met een fikse stapel linnengoed waar zijn jeugdige stiefmoeder voor zorgde en met een zak geld en een pak recommandatiebrieven stapte Jan monter aan boord en op een zonnige dag in de derde week van juni 1783 verliet het eskader de haven van Amsterdam. De zeereis verliep de eerste drie maanden zonder veel grote problemen maar Jan werd doodziek. Voordat hij weer helemaal op de been was sloeg het weer om, het stortregende en het stormde, en de *Erffprins* liep ernstige averij op. De *Den Briel* en de *Windhond* waren nergens meer te zien en de kommandant van het eskader en kapitein van de *Overijssel* besloot de *Erffprins* achter te laten en alleen door te varen. Na een tweede storm werd de situatie voor de *Erffprins* precair. Er was enorm veel schade, het meeste voedsel was bedorven en het drinkwater was op. Het schip dobberde niet ver voor de Amerikaanse kust stuurloos rond en dreef door de wind de zee op.

Half november steeg het zeewater in het schip zo hoog dat de pompen onder water stonden zodat het schip niet meer te redden was. Een brik aan de horizon bood een overlevingskans, Jan van Haersolte wist in een sloep te springen en zag na amper een minuut of drie de *Erffprins* voor zijn ogen in de golven verdwijnen. De brik bracht het handjevol geredde mannen aan land waar Jan zijn kansen

---

1 Hansen, *Akelige tijden*, 31-33. De Beaufort, *Brieven van en aan Joan Derck van der Capellen van de Poll*.

2 Te Brake, *Een grand tour*, 36.

tot slagen - zonder geld en zonder recommandatiebrieven - zo laag inschatte dat hij met de eerste gelegenheid naar huis keerde. Na een voorspoedige reis kwam hij op acht april 1784 op Texel aan. Hij ontving een gedeeltelijke schadeloosstelling van de Nederlandse Lijfrenten Compagnie en hij werd tot luitenant bevorderd. Maar Jan verliet de marine want op twintig mei 1784 was de vrede met Engeland getekend en de promotievooruitzichten waren in vreedstijd slecht.<sup>3</sup>

Jan van Haersolte beschreef zijn ervaringen over de ongelukkige zeereis voor zijn ouders en jaren later, in 1842, werd zijn verslag onder de titel 'Verhaal van de ongelukkige schipbreuk van 's lands schip van oorlog De Erfprins' gepubliceerd in het tijdschrift *Recencent, ook der recencenten*. Jan dichtte:

Gy sterkt den zeeman, die door 't holle en bruischend nat,  
Met zyne zwakke kiel stoutmoediglyk durft streeven,  
want zoo Hij geene hoop op winst en voordeel had,  
Hy zou gewis zig niet in dit gevaar begeeven.<sup>4</sup>

Voor de transcriptie golden de volgende regels:

- De spelling, interpunctie etc. zijn zonder wijzigingen overgenomen.
- Hoofdletters zijn aangepast indien dit voor de leesbaarheid wenselijk was.
- Een enkele duidelijke verschrijving is verbeterd.
- De paginanummering en aanvullingen van de editeur staan tussen [vierkante haken].
- Onleesbare teksten zijn vermeld als < -- > en slecht leesbare teksten staan eveneens tussen <punthaken>.
- De onderstrepingen zijn gecursiveerd.
- De namen van personen zijn zoveel mogelijk in nationale en internationale biografieën opgespoord. Maar niet altijd bleek dat mogelijk, zodat daar toelichting ontbreekt.

De brieven bevinden zich in het Historisch Centrum Overijssel te Zwolle, in het Familiearchief Van Haersolte (237.1), inventaris nummers 7, 8 en 392.

---

<sup>3</sup> Hansen, *Akelige tijden*, 36-40.

<sup>4</sup> Hansen, *Verloren huiselijk geluk*, 21.

## De voorbereidingen

### 1. Brief van J.W. van Arp aan Alexander H.A.C. van Haersolte, 15 mei 1783.

Waarde vriend!

het is onmoogelyk om thans iemand meer by den Heere Rieme[r]sma<sup>5</sup> geplaast te krygen. andersints zynde den Heere Secretaris<sup>6</sup> my daarinne hebben geplaisierd, dog dit is onmoogelyk. dien Heere Capiteyn heeft reets meer dan eenmaal geklaagd over de veelheyd van Adelborsten, en my meer dan eens geweygerd daarinne te kunnen van dienst zyn, ook zullen door het afdanken van veele scheepen<sup>7</sup> de Adelborstplaatsen zoo ligt niet te krygen zyn, ik heb hem<sup>8</sup> dan met moeyten geplaast gekreegen by den Capiteyn Aberson, en by wien ik hem kan recommandeeren, en hem durf belooven het te zullen hebben, hy zal denkelyk met dit schip binnen veertien daagen kunnen vertrekken, ten minsten hy heeft *geen nood van afdanken*, laat hy zig nu maar klaar maaken, en hem hier krygende zal ik hem aan dien Heere Capiteyn voordraagen. dit zoude insgelyks den Heere Capelle tot Schonauwe met een woord ook wel willen doen, en dan was zyn Ed[ele] wel, althans hy komt by een bekwaam man, hy com-mandeerd de *Glinthorst*, een schip van 54 stukken.<sup>9</sup>

[2] de Doopcedul moet ik in het comptoir van de hoofdelyke betaaling Ex[h]ibeeren<sup>10</sup> derhalven verwagten dien, en ik zal zyn Wel Ed[ele] zoo veel van nut zyn als ik kan, maakt daar staat op. ik bedank UEd[ele] voor het toegezondene en ben altoos

T[otus] T[uus]  
J:W: van Arp

Amsterdam  
den 15 May 1783

PS: Myn Heer UEd[eles] broeder<sup>11</sup> moet de hierneevens gaande Acte van Aanstelling meedebrengen

Aantekeningen:  
dubbelgevouwen, kant 1 en 2 beschreven, kant 3 en 4 blanco.

- 
- 5 Kommandant van het eskader dat het gezantschap van Van Berkel naar de Verenigde Staten van Amerika bracht.
  - 6 Mogelijk Cornelis Bakker, lid van de Admiraliteit van Amsterdam. Zijn zoon Cornelis Bakker junior maakte deel uit van de delegatie van ambassadeur Van Berkel naar de Verenigde Staten van Amerika.
  - 7 Na de laatste Engelse oorlog was de toch al zwakke zeemacht van de Republiek door beschadigingen nog meer verzwakt.
  - 8 Johan W.S. van Haersolte.
  - 9 De opmerking 'een schip van 54 stukken' is door Alexander H.A.C. van Haersolte toegevoegd.
  - 10 Exhiberen, overleggen, vertonen van een bewijssstuk.
  - 11 Johan W.S. van Haersolte.

## 2. Brief van Alexander H.A.C. van Haersolte aan Coenraad W. van Haersolte van Zwaluwenburg, 15 mei 1783.

S'Hagen den 15 Maij 1783

Hoog Wel Gebooren Heer Zeer Geerde Vader!

Al eerder zoude ik UHWG[eborene] geschreven hebben, Doch willende gaarne UHWG[eborene] iets zekers melden ten opzichte der informaties die ik door Schoonauwen en anderen omtrent het plan van Jan hebbe gezogt te bekomen, en daarvan voor vandaag niets zekers hebbende kunnen vernemen, zo hebbe tot heden moeten wachten om mij hieromtrent van mijn plicht te acquitteren. Door Schoonauwen geen genoegzaam zeker antwoord ontvangende, en horende, dat Capiteijn Riemersma met het Schip Overijssel<sup>12</sup> in het Laast der aanstaande maand na America stond te vertrekken, om den Envoijé Van Berckel daar hene te geleijden, zo kwam mij voor dat zulx een zeer goede en favorable gelegentheid voor Jan zoude wezen, - verders vernemende dat De H[ee]r Kingsbergen<sup>13</sup> hier was gekomen, zo heb ik gisteren dien Heer wezen spreken over het voornemen van mijn Broeder<sup>14</sup>. hij heeft mij geantwoord -, "Dat Riemersma zijne Adelborsten compleet had, kunnende dus bij hem niet geplaast worden." Doch denkelijk zijde hij mij verder, "gaat er een tweede Schip met Riemersma na America, en dan maak ik mij sterk, dat Uw Broeder daar op geplaast zal worden, binnen 3 of 4 dagen zal ik uw met zekerheid kunnen zeggen [2] of het Schip gaat -, Zo niet, dan zal ik zorgen dat hij zo spoedig mogelijk op een ander geemploijeert word en wel op een dat schielijk staat zee te kiezen" zijnde Kingsbergen van gedachten, dewijl hij reets 18 Jaaren gepasseert is, dat hij hoe eerder hoe liever een tocht diende te doen; zo dra ik Kingsbergen nader zal gesproken hebben, zal ik in staat wezen van UHWG[eborene] met nog meerdere zekerheid te kunnen schrijven. - Intusschen is 't zeker dat Jan, het zij op het schip na America of op een ander vast binnen kort zal kunnen geplaast worden ingevolge de verzekering van onzen Ridder Kingsbergen. Zoude 't Dus niet nodig wezen, dat UHWG[eborene] in voorraad begon te denken op het benodigde goed en Zeemans Equipage? Vooral dewijl er verscheijden schepen in het laast van Junij staan uittelopen, ten minsten die na America zeker, kunnende 't zeer ligt gebeuren in dat geval dat Jan dan voor het eijnd dier Maand reijsvaardig diende te zijn: het Zeemans Equipage zal UHWG[eborene] denkelijk best in Amsterdam kunnen krijgen -. Ik hoop dat het geene ik hierin gedaan hebbe UHWG[eborene]s goedkeuring mag wegdragen, zullende 't mij aangenaam zijn, van binnen kort UHWG[eborene]s goedvinden hieromtrent nader te mogen vernemen.

Zedert eenige dagen heeft mij de koors verlaten, langzamerhand is dezelve weg gebleven, UHWG[eborene] zal zig verwonderen dat [3] Ik, bijna geheel hersteld zijnde, nog a[a]rzele om weer na Gelderland te vertrekken, de reden hiervan zal ik UHWG[eborene] ontwikkelen: Zedert mijn uitgang heb ik een en andermaal op de kermis en elders een Juffrouw *De Kruis* gesproken, Zij had een zeker iets dat mij geviel, Dus ik mij aanstonds omtrent haar Persoon en Familie informeerde, en wel in de eerste plaats bij Den Oversten Van Der Capellen, die mij daaromtrent alle nodige elucidatie<sup>15</sup> heeft gegeven, Haar Vader is De Baron De Kruis, gewezen Zweedsche Envoijé, hij is hier getrouwt geweest met een Juffrouw Van Slingeland, hij heeft drie Dochters, ieder heeft direct van het moeders versterf een goede hondert duizent g[u]l[den]s en nog wel bijna tweemaal zo veel te wagten: Dus zal UHWG[eborene] mij avouëren<sup>16</sup>, dat het geen kwade partij voor mij zoude wezen, zo men het vogeltie maar in het net kan krijgen -, Waar van ik nog niets kan zeggen, zijnde de tijd daar toe te kort geweest. Zo UHWG[eborene] deze mijne Vues<sup>17</sup> gunstig wilde approbeeren, zo zoude het na mijn gedachten best

12 De *Overijssel* was het nieuwste en grootste lineschip van de Hollandse vloot (Te Brake, *Een grand tour*, 9).

13 Admiraal Van Kinsbergen had op 20 maart 1783 een opleiding voor mariniers gepresenteerd: uit de hoge sociale kringen werden tweehonderd jongens tussen twaalf en zeventien jaar oud gezocht, om tot luitenant te worden opgeleid (Prud'homme van Reine, *Jan Hendrik van Kinsbergen*, 164-177, 204).

14 Johan W.S. van Haersolte.

15 Elucidatie: opheldering, toelichting.

16 Avoueren: toegeven, bekennen.

17 Vues: een oogje op iemand hebben.

wezen, om er eenige vorderingen, zo 't mogelijk was, in te maken, dat UHWG[eborene] aan Oom den Oversten<sup>18</sup> (die mij betuigt heeft, daar toe altijd gereed te zijn, zo dra UHWG[eborene] hem zulx wilde permitteeren) toestond, van bij de eene of andere gelegenheid De Heer De Kruis mijne voornemens te kunnen te kennen geven, kunnende UHWG[eborene] zoo de [4] zaken eens een gunstige keer nemen alsdan in forma het acces<sup>19</sup> per missive vragen, zijnde overtuigt dat in dat geval UHWG[eborene] mij zulx niet zal wijgeren. ook zal men in deze zaak een Juffr[ouw] Van Slingeland, Tante van Haar moeten kennen, hebbende zij veel invloed op die Familie uit hoofde dat de kinders Van Kruis veel van haar te wachten hebben, en 't is tot mijn leedwezen een ongemakkelijk Zee Schip. Deze Nevensgaande brief van De Nigt Van Ysselmuden<sup>20</sup> heb ik hier ontvangen, uit den inhoud zal UHWG[eborene] zien dat zij van mij een quitantie vraagt van de bewuste prebende, Doch dezelve te voren nooit zelfs hebbende gegeven, en willende hierin niets doen buiten UHWG[eborene]s voorkennis, zo zal UHWG[eborene] mij zeer verplichten met mij te melden, wat ik aan haar zal antwoorden en of UHWG[eborene] more solito<sup>21</sup> de quitantie zelfs niet wil geven. Na de Complimenten aan Mama<sup>22</sup> verzogt te hebben, zo noeme [ik] mij met Veel eerbied en hoogagting

Hoog Wel Geb[oren] Heer, Zeer Geerde Vader

UHWG[eborene]s onderdanigen

Zoon

A H: *Van Haersolte*

Aantekeningen:

dubbelgevouwen, kant 1 t/m 4 beschreven.

### 3. Brief van J.W. van Arp en Johan W.S. van Haersolte aan Coenraad W. van Haersolte van Zwaluwenburg, 23 mei 1783.

Hoog Gebooren Heer! & vriend!

Ik ben zeer vereerd met UHG[eborenes] Letteren, in dato gisteren, door mijn Heer UEd[eles] Zoon<sup>23</sup> welke wel is overgekomen. Ik zal alles wat in mijn vermoogen is aanwenden om zyn HG[eborene] van zo veel nut te zijn als in mijn vermoogen zal weesen, doch ik moet UHG[eborene] melden dat het onmogelijk is [dat] den Jongen Heer voor in het midden der toekomende week van hier kan gaan. Ik zal ondertusschen zijn kleederen en het geen verder noodig is buiten het linnen bezorgen. UHG[eborene] kunt verzekerd zijn dat ik de zaak in alles zal tracteren als of het myn eigen zoon was en hebbe de eer met de hoogste Eerbied te zyn

U HG[eborenes] D[ienst]W[illige] dienaar  
en vriend

Amst[er]dam] 23 May 1783.

Jan Willem van Arp

T[ou]t [à] v[ou]s

[2] verzoeken of uHwelgeb[orene] de goedheid gelieft te hebben van mij op verzoek van Myn Heer van Arp om by myn 24 hemden ten minste nog een half douzijn by te doen. het overige linnen wat dat

18 Niet nader getraceerd.

19 Acces: toestemming om met een meisje te verkeren.

20 Johanna J. van Isselmuiden.

21 More solito: zoals gewoonlijk.

22 Maria J. Hannodiau.

23 Johan W.S. van Haersolte.

betreft is heel goed, Ik ben zeer wel overgekoomen gelyk uHwelgeb[orene] uit de brief van den Heer van der Arp vernoomen zal hebben, denke van aanstaande woensdag by UHwelgeb[orene] te zijn. blyve met alle eerbied na veel complimenten aan Mama<sup>24</sup> en myn Zusters verzogt te hebben.

J:W:S: Van *Haersolte*

Aantekeningen:

dubbelgevouwen, kant 1 beschreven door J.W. van Arp, kant 2 beschreven door Johan W.S. van Haersolte, kant 3 en 4 blanco.

#### **4. Brief van Alexander H.A.C. van Haersolte aan Coenraad W. van Haersolte van Zwaluwenburg, 25 mei 1783.**

Hoog Wel Gebooren Heer, Zeer Geerde Vader!

UHWG[orene]s zeer aangename missive van den 20 dezer heb Ik zeer wel ontvangen, met plaisir de aanhoudendheid van UHWG[eborene]s welstand nevens die van Mama<sup>25</sup> er uit vernemende.

Het is mij ten uitersten aangenaam dat het verrigte van De Heer Van Arp en mij UHWG[eborene]s approbatie wegdraagt. Dien Heer is zo als UHWG[eborene] ondervind een mensch zo als men er thans maar zeer wijnige kan vinden, wiens vriend hij is, die kan verzekert wezen, dat hij alles zal aanwenden om er duidelijke blijken van te geven, eergisteren heb ik nog een brief van hem ontvangen, waarin hij zig weer aanbied om Jan in 't een en ander behulpzaam te willen zijn, tegelyk ins[is]teert<sup>26</sup> hij op zijn spoedige overkomst te Amsterdam, dewijl de tijd kort is, Aberson is in Textel, en 't is niet denkelyk dat hij voor zijn vertrek na zee te Amsterdam zal komen, Van Arp zal hem per missive Jan op het sterkste recommanderen, Ik heb hem geschreven dat mijn Broeder<sup>27</sup> binnen kort bij hem zoude zijn.

Schoonauwen en Kingsbergen zullen beide per missive mijn Broeder aan Aberson aanbevelen, het welk (vooral als men eerst begint te dienen) niet als goed kan [2] uitwerken: men wil de regte destinatie van Aberson nog geheim houden, evenwel zoude Ik UHWG[eborene] haast wel durven verzekeren, dat de reijs naar America (na Philadelphia) zal wezen. Ik twijfele niet of Jan, daar hij een gedecideerde lust tot de Zee Dienst schijnt te hebben, zal er wel (zo hij er zig goet op toelegt) in reusseren. Ik hoope en verlange zeer om hem voor zijn vertrek nog eens te zien. Zo het mij mogelijk is, zo zal ik een paar dagen uitbreken, om hem te Amsterdam te gaan zien. Doordien Juffr[ouw] Kruis een groote agt dagen te Haerlem gepasseert heeft, zijnde zij gisteren geretourneert, zo kan ik UHWG[eborene] Omtrent die zaak niets nader melden, over een paar weeken gaat zij na buiten met De Vader<sup>28</sup>, Voor die tijd moet ik wat zekers weten, zo 't mogelijk is, Want zo zij daar buiten is, zal er niet veel voor mij gelegentheid wezen om haar te zien, Ik wil hopen dat ik voor haar vertrek wat zekers omtrent mijne voornemens mag vernemen, want om lange hier in het onzekere te blijven is mijn zaak niet, intusschen is 't mij aangenaam, dat UHWG[eborene] mijne Vues probeert, den Oversten<sup>29</sup> zal bij de eerste gelegentheid De H[ee]r Kruis mijne oogmerken te kennen geven.

---

24 Maria J. Hannodiau.

25 Maria J. Hannodiau.

26 Insisteren: aandringen.

27 Johan W.S. van Haersolte.

28 Niet nader getraceerd.

29 Niet nader getraceerd.

Na de Complimenten aan Mama<sup>30</sup> en mijn Susters verzogt te hebben, Zo noeme [ik] mij met waare [3]  
Hoogagting

Hoog Wel Gebooren Heer Zeer Geerde Vader  
UHWG[eborene]s onderdanigen

S'Hagen den 15 Maij  
1783

Zoon  
A:H:Van Haersolte

P:S:

Frits Laat UHWG[eborene] van zijn respect verzekeren.  
even voor het afzenden dezer ontvange ik een brief van Van Arp en van Jan, het is mij zeer lief dat hij  
reets te Amsterdam is, De destinatie na America staat hem zeer aan, hij is ten uitersten te vrede met  
de receptie van Van Arp, -. Kingsbergen gaat mo[r]gen na Textel, dan zal hij mondelings De H[ee]r  
Aberson over Jan spreken -

Aantekeningen:

dubbelgevouwen, kant 1 t/m 3 beschreven, kant 4 blanco.

**5. Brief van Johan W.S. van Haersolte aan Coenraad W. van Haersolte van Zwaluwenburg en  
Maria J. van Haersolte-Hannodiau, 27 mei 1783.**

Zeer Waerde Vader en Moeder.

Hoope Dat deese [brief] U HWelgeb[orenen] in een volmaakte gezondheid mag aantreffen zoo als ik  
ook nog geniet. Ik kan niet voor Saturdag van hier vertrekken om reeden dat ik nog bij de Heeren van  
de Admiraliteit moet gaan om te bedanken, en zulks moet ik met de monteering<sup>31</sup> welke ik niet voor  
donderdag, zynde hemelsvaartsdag te huis krijg doen; en dan niet voor vrydag na de Heeren van den  
Raad kan gaan, ik ben van deesen morgen met den Heer Van Arp by de secretaris Bakker geweest  
welke mij allervriendelijks behandelt heeft, wanneer of ik na boord moet weet ik niet. i[k] hebbe van  
Capitein Aberson nog geen bescheid ontvangen, blyve verders na veel complimenten aan myn Zusters  
verzogt te hebben met alle eerbied.

Amsterdam den 27  
Meij 1783

Zeer Waerde Vader en Moeder  
UHoog welgebooren onderdan[ige]  
Dienaar en Zoon.  
J:W:S: Van Haersolte

U HWelgebooren Dienaar  
en vriend J:W van Arp<sup>32</sup>

Aantekeningen:

dubbelgevouwen, kant 1 beschreven, kant 2 en 3 blanco, kant 4 adres: Hoog Welgebooren Heer / De  
Heer C:W: Baron Van Haersolte / Heer van den Zwaluwenburg Der Deutschen / Orders Ridder en  
Commandeur / op den / Zwaluwenburg

30 Maria J. Hannodiau.

31 Monteering: uitrusting van een soldaat.

32 De laatste twee regels van de ondertekening zijn van J.W. van Arp.

**6. Brief van J.W. van Arp aan Coenraad W. van Haersolte van Zwaluwenburg, 30 mei 1783.**

Hoog Wel Geboore Heer!  
en waarde vriend!

Wy hebben gisteren een brief uyt s'hage gehad, welke Jonkheer Alexander UHWGeb[orenes] Heer Soon geschreeven heeft, met versoeck desselfs Heer Broeder Jonk Heer Jan Willem direct na s'hage te zenden. om morgen dezelve aan den Heere Ambassadeur van Berkel te presenteren. dit diende absolut te geschieden, en om nog meer reedenen die Jonk Heer Alexander aan UHWGeb[orene] wel eens zal melden, nu is een versoeck van my of UHWGeb[orene] de goedheyd gelieve te hebben Een brief na Texel te schryven aan de Wel Edele Gestrenge Heer L. Aberson commandeerende s'lands schip van oorloge den Erf Prins<sup>33</sup>, op welke hy zal of reets is overgestapt, hy zal meede na Noord America gaan. en dus een heerlyke saak voor den Jongen Heer omdat schoone land te zien, ik had dus gaarne dat UHWGeb[orene] zulks ten eersten deed [2] en in die brief UHWGeb[orene] Heer Zoon recommandeerde in de hooge protectie van dien Heer Capiteyn. en met een liet invloeyen [dat U] gaarne zag dat hy onder het oog van dien Capiteyn was en presenteerde zoodanig daar voor te voldoen als dien Heer Capiteyn zoude begeeren of het aan my laten als ik zoude goedvinden, ik heb reets een brief aan de Heer Abersoon geschreeven. Maar tot nog toe geen antwoord bekoomen, 't welk my verwonderd aangezien my gezegd was dat Zyn Ed[el]gest[renge] zig aan boord bevond, Zyn Ed[el]gest[renge] kan ook wel in Gelderland weesen. dan wy moeten daar gaauw by zyn om reedenen de Seyldag den 15 Juny is bepaald geworden, de Equipagie van den Jonge Heer is meest klaar, en hy zal zoo schielyk als hy kan acosty<sup>34</sup> koomen. maar moet nu eerst alles klaar hebben, en het is in de drukste tyd om het te kunnen doen. en alles nieuw moet worden gemaakt, UEd[ele] Heer soon zal morgen vroeg na s'hage gaan, en dan maandag hier weesen en dingsdag avond na UHWGeb[orene] koomen, Ik beveele my hoogelyk in UHWGeb[orenes] vriendschap en in die van Mevrouw<sup>35</sup> & zeer respectieve famillie en hebben D'Eer nevens U Heer Zoon te tekenen met alle veneratie,

UHWGeb[orenes] ootm[oedige]  
Dienaar. en vriend  
J:W Van Arp.

Amsterdam den 30 May 1783

J:W: van *Haersolte*<sup>36</sup>

[3] PS. ik verstaar door het opzigt van den Heere Capiteyn, NB. het eeten s'middags in de kayuyt, en andere saaken van vriendschap die voor een Jonge Heer van fatsoen zeer aangenaam en < -- > leerzaam zyn

Aantekeningen:

dubbelgevouwen, kant 1 t/m 3 beschreven, kant 4 adres: Hoog Wel Gebooren Heer / den Heer C.W. Baron Van Haersolte. / Heer van Swaluwenburg te Staverden / op, / Swaluwenburg / by Elburg

33 Kapitein Aberson zou de reis niet met *De Glinthorst* maar met *De Erfprins* maken, een linesschip met 54 stukken en 350 koppen (Te Brake, *Een grand tour*, 36).

34 Acosti: in uw stad, ten uwent.

35 Maria J. Hannodiau.

36 Johan W.S. van Haersolte schreef zijn naam onder de brief.

## 7. Brief van Alexander H.A.C. van Haersolte aan Coenraad W. van Haersolte van Zwaluwenburg, 30 mei 1783.

Hoog Wel Gebooren Heer Zeer Geerde Vader!

Gisteren heb ik van Jan een brief ontvangen, het vervaardigen van al het nodige tot zijn zeemans Equipage beletten hem om Zo spoedig als hij voornemens geweest was na Den Zwaluwenburg te retourneren. hij meld mij dat het denkelijk wel tot dingsdag zal aanlopen eer hij van Amsterdam zal kunnen vertrekken. Zeer is hij te vreden over de vriendelijke behandelingen van de Heer Van Arp, hij weet nog niet, wanneer hij na Boord zal moeten. om dat te weten verwacht hij binnen kort een brief van de H[ee]r Aberson. Den Nieuwbenoemden Envoyé Van Berckel heeft aan De Prins<sup>37</sup> te kennen gegeven dat hij reijvaardig is, in de volgende week zal hij afscheid van Haar H[oog] M[ogenden] nemen en zijne instructies ontvangen, op den 15 Junij is den zejldag van het schip waarmede hij vertrekken zal, bepaalt, het is thans zeker dat Aberson die reijs mede doet, Doch hij gaat op een grooter Schip *Den Erfprins* over, een Fregat Den Briel dat ook nog die reijs mede doen. Die drie schepen zullen v< -- > maanden te Philadelphia vertoeven < -- > (Zo men hier meent te weten) < -- > Berckel neemt zijne twee Z<sup>38</sup>< -- > 20 Jaren bereijkt heeft zal d< -- > Den andere zal denkelijk d< -- > etablissement zoeken, dit < -- > [2] moeilijckheid om in ons Vaderland fortuin te maken, in mij de gedachten doen opkomen, dat Jan, (mits hij daar toe inclineerde) zomwijlen zeer lichtelijk in dat Waerelddeel goede gelegenheid zoude kunnen vinden om zijn geluk door een goed Etablissement daar te kunnen bevorderen, hij zal daar boven andere vreemdelingen in slagen; eensdeels dewijl hij zo naauw geparaanteerd is aan de Capellens, welkers naamen, Zo als UHWG[e]b[orene] weet, daar in de grootse agting zijn, ten anderen omdat hij voorzeker in de situatie is, van gunstige brieven Van den H[ee]r Van De Pol<sup>39</sup> (die veel correspondentie in America heeft)<sup>40</sup> en Van de Marsch<sup>41</sup> en andere te kunnen krijgen, welke hem daar direct kunnen bekend maken, daarenboven durf ik mij verzekeren, dat den Envoyé Van Berckel alles zal aanwenden wat in hem is om mijn Broeder<sup>42</sup> plaisier te doen; eenige brieven van recommandatie mede te nemen zal hem, zeker, nooit enig nadeel kunnen toebrengen, zo die al eens niet aan het oogmerk ten < -- > beantwoorden, dan zal hij daar ten minsten door < -- > met meer dan gewoone vriendelijckheid ontvangen < -- > het geene altijd in een vreemd < -- > Twee wegen staan daar < -- >, of in de *Negotie* of in < -- > word, vereijst dat men < -- > moet bezitten dat men < -- > moet bezitten voor dat men [3] eenige politique bediening kan bekomen, en dan nog word een Jong mensch zeer zelden direct tot een groot ampt verheve. met minder aanzienelijke moet men daar beginnen, een goede conduite en blijken van applicatie en het waarnemen van Zijne plichten doet er veel om schielijk bevordert te worden, men let daar op in America veel meer als hier en elders -. deze aanmerkingen heeft mij De Heer Dumas Chargé D'affaires<sup>43</sup> van Het Congres gecommuniceert; In de *Negotie* zoude volgens de gedachten van dien Heer en meer andere, zeker ligter en schielijker fortuin zijn te maken, de commercie begint daar hoe langer hoe meer te bloeijen, Zo Jan voor het commerciele inclineerd zoude hij door Van Berckel etc[etera] gerecommandeert wordende denkelijk grooter fortuin daar door, dan wel door het verkrijgen van het eene of andere Ampt, kunnen maken. Van Berckels Jongste zal direct te Philadelphia op een voornaam Cantoor geplaast worden, om de *Negotie* te leren. Zeer ben ik verlangende om te weeten wat UHWG[e]b[orene] van dit plan (het welk al lange in < -- > gedachten gespeelt heeft) zal zeggen, misschien l< -- > mij door mijne verbeeldingen te < -- > eenige Jaren Jonger was, zoude ik voor mij < -- > die partij te kiezen -.

---

37 Stadhouders Willem V.

38 Van Berckel nam twee zonen mee. De oudste, Franco Petrus, volgde in 1789 zijn vader als ambassadeur op (Te Brake, *Een grand tour*, 37).

39 Joan D. van der Capellen tot de Pol, een neef van Coenraad W. van Haersoltes eerste vrouw.

40 Zie De Beaufort, *Brieven van en aan Joan Derck van der Capellen van de Poll*.

41 Robert J. van der Capellen van de Marsch, een broer van Coenraad W. van Haersoltes eerste vrouw.

42 Johan W.S. van Haersolte.

43 Chargé d'affaires: zaakgelastigde.

aan Mama<sup>44</sup> Verzogt t< -- > [4] met Verschuldige hoogagting

Hoog Wel Geb[oren] Heer, Zeer Geerde Vader!

UHWG[e]b[orenes] onderdanigen

Zoon

A:H: *Van Haersolte*

S'Hagen den 30 Maij

1783

Aantekeningen:

dubbelgevouwen, kant 1 t/m 4 beschreven. Een hoek van het papier is afgescheurd.

## 8. Brief van Coenraad W. van Haersolte van Zwaluwenburg aan L. Aberson, circa 31 mei 1783.

Wel Edele Gestrenge Heer!

Dewijl mijn Zoon grote genegentheid heeft om in den Zeedienst te gaan, en de eer heeft van als adelborst op bij UWEG[estrenge] geplaatst te zijn; so neme [ik] de vrijheid van hem op het sterkste in UWEG[estrenge] protectie te recommanderen, en te versoeken van hem onder UWE-G[estrenge] opsigt te willen nemen, en van hem bij UWEG[estrenge] de tafel als anders bijs[tand] te willen verlenen, en geven, sullende met veel dankbaarheid, en plais[i]er daar voor voldoen, 't geen UWEG[estrenge] pretendeert; kunnende versekert zijn, dat mij met het verzogte ten uijtersten sal verpligten, en veel plaisier doen van hem te behandelen als of hij UWEG[estrenge] eigen Zoon was. Na UEWG[estrenge] een voorspoedige en gelukkige reijs te hebben toegewenst, hebben de eer van met alle hoogagting te zijn

den 2 juni

Aantekeningen:

conceptbrief, enkel, kant 1 beschreven, kant 2 blanco.

## 9. Brief van J.W. van Arp aan Coenraad W. van Haersolte van Zwaluwenburg, 3 juni 1783.

HoogWelGeboore Heer, en Zeer

Waarde Vriend.

Den Jonge Heer Adelborst<sup>45</sup> is gisteren van Zyn reys na s'Hage & Rotterdam te rug gekoomen, hy is zeer content over alles, en principaal over den Heere Envoyé van Berkel die UEd[eles] Heer Zoon beloofd had alles tot zyn welzyn te zullen contribueeren wat moogelyk zal weesen, dan vermits het vertrek van s'lands oorlogschepen Van zekere omstandigheden afhangende is. die in een oogenblik kunnen gedecideerd worden, begrypt UHWGeb[orene] zonneklaar dat den Jongen Heer absolut den 15 deezer als de eerst bepaalde zeyldag aan boord moet zyn, moogelyk leggen Zy nog eenige daagen, en dit is selfs wel apparent dog vermits ons de schryver van den Heere Aberson heeden morgen zoo uytdrukkelyk verzekerd had dat den Heere Aberson alles voor den 15 deezer zoude gereed hebben, om zoodra de order komt te zeylen, durf ik waarlyk niet raade dat zyn HWGeb[orene] zig langer

44 Maria J. Hannodiau.

45 Johan W.S. van Haersolte.

ophouden [2] om reedenen dat den Heere Capiteyn zelfs niet meer zal opkoomen en het schip wel een dag na een eerst[e] officier maar na geen Adelborst zal wagten, het goed tot zyn reys benoodigt is alles Klaar. en dier halven versoecken dat UHWGeb[orene] de goedheyd heeft zyn HWGeb[orene] aanstaande Zondag of maandag na hier te rug te doen keeren, en het linne en andere zaaken dat hiet niet noodig was gemaakt te worden klaar te doen maaken ten eynde hy het meede brengen, nu hebben wat tot het aanstaande geluk en fortuyn van Zyn HWGeb[orene] aan UHWGeb[orene] te melden en voor te slaan, de reys weeten Wy nu alle is na Noord America, en de belofte hebbende van den Heere van Berkel tot alle hulp is een grote saak, Zoude UHWGeb[orene] er dier halven wel tegen hebben, dat dien Jonge Heer als *hem* het land, en de omstandigheeden van het zelve aanstaan, zig van den dienst van het land te ontslaan, en zig daar neder te zetten en van de gunstige geleegendheid in het Commercieele te profiteeren, was Uw Zoon dan niet gelukkig, en is UHWGeb[orenes] naam, en die van de Heere Capellens<sup>46</sup> & van Berkel niet in staat hem het gelukkigste schepzel te maaken, want wat zal het zyn met den dienst, immers by vrede niets dan ellende, en Luytenant blyve tot in het eynde der daagen, het is goed [3] dat Zyn HWGeb[orene] als Adelborst heenen gaa[t] maar niet dat Zyn HWGeb[orene] daar voor wederom koomen, ten zy hem alles daar tegens liep of niet na Zyn zin was, in welk geval hy moet retourneeren, maar HWGeb[orene] Heer, tot dit alles is geld noodig, en ik ben verseekerd als UHWGeb[orene] de goedheyd had daar voor te zorgen, en den Heere van Berkel daar toe versogt het Zyne te willen contribueeren, dat Zyn fortuyn gemaakt was, een goede en doorlugtige naam en geld daar te brengen moeten het fortuyn maaken van zoo een Braave famillie als UWGeb[orene] heeft, en de verplichting aan de zelve moeten daar ieder noodsaaken hem te plaisieren. maar men moet beginnen, met het geld. dat is daar aangenaam, en ieder die nu dat in den beginnen daar brengd, en prys op zyn saaken steld, zal verwonderlyk daar zyn Reekening by vinden, dog over dit alles zal UHWGeb[orene] als dit plan van my UHWGeb[orene] aanstaat de goedheyd hebben te schryven aan den Heere van Berkel welke aldaar een brillant Credit zal hebben en zekerlyk op UHWGeb[orene] schryvens den Jonge Heer zal voort helpen, en met geld bystaan, dan er diende dan nog iets gedaan te worden. dat is dat UHWGeb[orene] aan den Heere van Schonauwe schreef om te solliciteeren in gevalle den Jonge Heer lust had te Philadelphia of in Noord [4] America te blyven, dat dan den Heere Capiteyn Aberson hem daar in gunstig was, en nog daarenbooven diende UHW-Geb[orene] te denken den Jonge Heer in Noord America met eenig zakgeld tot verfrissing en bewassing te doen voorzien, dit zoude den Heere Van Berkel gaarne doen, andersints zoude den Jonge Heer daar niet fatzoendelyk volgens zyn geboorte voor den dag kunnen koomen, want het geld dat hy by het land wint, krygd hy niet dan na gedane reys, en hy zoude daar door in de uysterste nood koomen als hy in handen moest vallen van den schryver van het schip die veertig percente van hunne geldleening op de reys genieten, over de somma in de negotie noodig zoude den Heere van Berkel moeten schryven van Noord America, en hier toe zoude UHWGeb[orene] zyn Exellentie toe kunnen versoecken,

Ik zal nooyt ophouden UHWGeb[orene] altoos blyken te geeven van myne hooge agting en eerbied en ben na nederige complimenten aan UHWGeb[orene] en Mevrouw<sup>47</sup> met alle veneratie, in haast

T[otus] T[uus]

J:W: van Arp

Amsterdam  
den 3 Juny 1783

#### Aantekeningen:

dubbelgevouwen, kant 1 t/m 4 beschreven.

Aantekening in een ander handschrift, mogelijk van Coenraad W. van Haersolte: over het presenteren van een request aan de raad over den Zwaluenburg om *hier te komen*.

<sup>46</sup> Joan D. van der Capellen tot de Pol.

<sup>47</sup> Maria J. Hannodiau.

**10. Brief van Coenraad W. van Haersolte van Zwaluwenburg aan P.J. van Berkel, 9 juni 1783.**

Wel Geboren Gestrenge Heer!

Dewijl mijn Zoon van voornemens is als adelborst met Capitein Aberson een reijsjen na America te doen, en te proberen of hij aldaar zijn fortuijn so in het politice als in het commerciele konde maken; en UWEGebor[ene] de grote goedheid gehad heeft van aan mijn Zoon des self, hulpe, bijstand, en raad te accorderen; So neme [ik] nogmaals de vryheid mijn Zoon in alle opsigten aan UWE-Geboren[e] te recommanderen, en te versoeken des selfs hoge protectie, vriendschap, en crediet te willen verlenen, en met hem te handelen als of hij UHWGeboren[es] eijgen kind was, waar mede UWEGeb[orene] mij en hem ten uijtersten sal verpligten, versekerende, dat het mij altijd een singulier plaisir sal sijn aan mijn grote verpligting door daden te kunnen beantwoorden.

ik neme de vrijheid UWHGeb[orene] seer vriendelijk te versoeken, van so goed te willen sijn van aan mijn Zoon in America synde, eenig geld nodig hebbende, het selve aan hem voor mijn rekening te willen geven, 't geen [ik] met veel dankbaarheid UWHGeb[orene] sal restitueren.

[2] Na UHWGeboren[e] een voorspoedige en gelukkige reijs van harten te hebben toegewenst, hebbe [ik] de eer van mij met alle hoogagting te noemen.

den 9 juni 1783

Van Berkel

Aantekeningen:

conceptbrief, enkel, kant 1 en 2 beschreven.

**11. Brief van J.W. van Arp en Johan W.S. van Haersolte aan Coenraad W. van Haersolte van Zwaluwenburg, 11 juni 1783.**

HoogWelGeboore Heer en Zeer

Waarde vriend.

Den Jongen Heer UHWGeb[orenes] Zoon<sup>48</sup> is gisteren morgen hier in goede gezondheid gearriveerd, ik heb direct met Zyn HWGeb[orene] by den Heere Secretaris Backer geweest, en dien braave Heer heeft op myn versoek gesproken met Haar Ed[ele] moogende om namentlyk by aldien Zyn HWGeb[orene] mogt verkiesen in Noord America te blyven, den Heere Capiteyn Aberson hem Zyn demissie Uyt S'lands dienst zoude verleen. dit hebben dan Haar Edele moogende ook heeden toegestaan en hier van zal dien Capiteyn morgen door H[aar] E[dele] moog[ende] worden onderricht, zyn WelEdGest[reng]e is gisteren in de stad gekoomen, en wy hebben te zaamen Zyn WelEdGest[reng]e een visite gegeven, zyn WelEdGest[reng]e heeft ons zeer gracieus ontfangen en ik kan UHWGeb[orene] volmondig betuygen [dat] ik zeer content ben UHWGeb[orenes] Zoon daar geplaast te zien, [2] Zyn EdGest[reng]e heeft my gecommuniceerd een brief van UHWGeb[orene] ontfangen te hebben, Zyn EdGest[reng]e zal dus op myn voorstel dat ik immediaat deed de tafel hebben<sup>49</sup>, en omdat om het denkelyk blyven in America zyn uytrusting als een Luytenant moet zyn, en dus veel bagagie heeft, Zoo heeft dien Waarde Capiteyn daar niet op willen zien maar heeft zulks aan hem gepermitteerd even of hy een passagier of goed vriend van hem was. maar Waarde Heer zulk een plaisir moet men dog altyd ook aan de andere kant wederom goed maaken. en hier in ben ik waarlyk

---

48 Johan W.S. van Haersolte.

49 Waarschijnlijk wordt bedoeld 'het eeten s'middags in de kayuyt' (Zie het P.S. van brief 6, pagina 14).

wat verleege hoe ik dit zal aanleggen, want geld kan men niet geeven, men moet zulks met een stuk silverwerk zodat het de naam van een present kan hebben wederom recompenseeren. en om het onzekere van de zee in aankomst reguleeren, ik zal dus daar over met een goed vriend die zulks meer by de hand heeft gehad raadpleegen, en moet alles daar omtrend UHWGeb[orenes] groot fatsoen en hooge geboorte ook in agt neemen, ik Zal dus in alles handelen als ik voor UHWGeb[orene] en voor God als myn eygen Zoon zoude kunnen verandwoorden, en hoope dat dan myn doen UHWGeb[orenes] goedkeuring zal wegdraagen, te meer daar als hy wel in America komt om deese of geene kleynigheeden die hy daar zeer duur moet betaalen niet om verleege moet zyn, tot zoo verre op 11 Juny. nu 12 Juny 1783.

den deese Capiteyn heeft ons heede een visite gegeven en de Novo<sup>50</sup> verklaard den Jonge Heer in alles te zullen plaisieren, hy gaat Zaturdag morgen na boord, en wel nader over alles, intusschen betuygen [3] na minzaame groetenis aan UHWGeb[orene] en Mevrouw<sup>51</sup> en de Freules<sup>52</sup> met de hoogste veneratie te zyn

T[otus] T[uus]

J:W:van Arp

Amsterdam 11 Juny 1783

Zeër Waerde Vader en Moeder

Ik ben hier in een allervolmaakste gezondheid gearriveerd, gelyk ik nu ook nog geniet, ik zal UHWelgeborene] voor myn vertrek uit Texel zeeker nog eens schrijven, alles wat ik te schrijven had heeft den Heer van Arp hier boven reeds gemeld, neeme na veel complimenten aan myn Moeder<sup>53</sup> en Zuster[s] verzogt te hebben de eer mij te noemen

J.W. Van Haersolte

Aantekeningen:

dubbelgevouwen, kant 1 t/m 3 beschreven, kant 4 adres: A Monsieur / Monsieur Le Baron C:W: de Haersolte / Signeur de Zwaluenburg member du / Corps des Nobles de la Velue de : de / a / Zwaluenburg by Elburg

## 12. Brief van J.W. van Arp aan Coenraad W. van Haersolte van Zwaluwenburg, 11 juli 1783.

HoogWelGebooren Heer & Zeer  
geachtte Vriend!

Hier ingeslooten hebbe ik de Eer UWEdg[eborene] toe te zenden de Rekening van verschotten te behoeve van UHWG[eboren] Heer Zoon<sup>54</sup> gedaan, bedraagende f 963.16.4.-

de post van f 257.17.4. aan Jacob Blaauw betaald, is voor diverse noodzakelykheeden aan boord, die gemelden Heer Blaauw met gemelde UHWGeb[oren] Heer Zoon alhier heeft aangekogt en welke specificatie beneevens de verdere quitantien ter dispositie van UWEdlG[eborene] onder mij berus-

50 De Novo: opnieuw.

51 Maria J. Hannodiau.

52 De dochters van Coenraad W. van Haersolte van Zwaluwenburg.

53 Maria J. Hannodiau.

54 Johan W.S. van Haersolte.

tende blijven tot wij weegens deese affaire zullen hebben geliquideert, hebbende ik intusschen de Eer  
mij met de volmaaktste hoogachting te noemen

*Amst[erdam] 11 July 1783*

UHWG[eborenes] D[ienst]w[illige] dienaar  
J:W: van Arp

Aantekeningen:  
enkel, kant 1 beschreven, kant 2 blanco.

## De schipbreuk

**Brief van Johan W.S. van Haersolte aan Coenraad W. van Haersolte van Zwaluwenburg en Maria J. van Haersolte-Hannodiau, 30 december 1783.**

Boston den 30 December 1783 1

Zeer Waerde Vader en Moeder!

UHWelGeb[orene] zal zeer verwonderd zijn, dat er nog geen tyding van ons schip<sup>55</sup> in Holland is, en reeds van de drie andere scheepen.<sup>56</sup>

Wij hadden nooit gedacht Amerika te zien. door het slegte weer dat wij op onze reis gehad hebben. wy zyn uit Tessel zo als uHWelgeb[orene] bewust zal zyn den 26 junij [vertrokken], en hadden voor 11 weeken waater in, doch er waaren reeds 8 weeken verlopen, voor dat wij bij de Vlaamsche eilanden<sup>57</sup> kwaamen in de Spaansch[e] zee, en nog maar voor 3 weeken waater inhebbende, waaren wy genoodzaakt daar water te haalen, gelyk geschiede, en wel voor 12 weeken, wij hadden voor dat wy te Sint Michiel (een der Vlaamsche eilanden) gearriveerd waaren doorgaans tegenwind en slegt weer gehad.<sup>58</sup>

Het is inderdaad een allerongelukkigste reis voor mij, 3 weeken voor dat wij te S[int] Michiel kwaamen wierd ik zeer ziek aan brandkoortzen [en] rotkoorts en zoo gevaarlijk, dat men mij reeds als dood beschouwde, zoodat men niet meer naar mij kwam omzien, en ben 14 dagen buiten kennis geweest dat iedereen alle half uur dagt dat ik sterven zou, ik had het geluk van bij de derde Luitenant in de agter hut te zijn, Ik had hem aan wal wel gekend, hij heeft mij extra veel plaasier gedaan, hij is toen ik ziek wierd in de Constapels kamer gaan slaapen, waar ik anders sliep, en heeft de hut aan mij overgelaaten, het geen zeeker veel van hem was, anders was ik nooit zoo schielyk weer gebeeterd, hij *was* een officier waar van de Capt[itein] veel werk maakte, en zeeker een bekwaam man, hij was myn beste vriend, dog helaas myn vriend Heshusius is allerongelukkigst om 't leeven gekoomen gelyk hier na zal blyken, de Captein heeft mij in myn ziekte ook extra veel plaasier gedaan, na dat wy 3 daagen te S[int] Michiel geweest waaren en water in hadden zyn wy weder vertrokken na Zee.

Zie hier volgt een Treurtoneel het welk alledroevigst is.

[2] Wij waaren pas agt daagen van S[int] Michiel of wij hadden dagelyks stormweer<sup>59</sup>, waar door ons schip lek wierd, waarop wij zein deden aan den Commandant<sup>60</sup> van lekkagie<sup>61</sup>, welke wederom zein deed, dat de Captein met de sloep bij hem aan boord zou koomen (het was zeer stil en een effen zee) dog de Captein was reeds eenige daagen onpasselyk geweest, zoo dat hij niet van boord kon gaan, derhalven ging onze eerste officier De Winter<sup>62</sup> na de Commandant, en deed rap[p]ort van onze lekkagie, dat wij alle 4 uur een voet waater uit het schip moesten pompen, waarop onze Commandant ten antwoord gaf, dat hij ons niet wagten kon om dat ons schip zoo slegt zeilde en zyn schip een baas met

---

55 *De Erfprins*, onder gezag van kapitein Aberson.

56 *De Overijssel*, onder gezag van kapitein Riemersma, de *Den Briel* met kapitein Bols en *De Windhond* met kapitein Goverts.

De hierna volgende aanvullingen op de reis zijn van Jan van Haersoltes neef Carel de Vos van Steenwijk, die in het gezelschap van de ambassadeur reisde (Te Brake, *Een grand tour*).

57 New-Vlaamse kap, ten oosten van Newfoundland.

58 Bij het Engelse eiland Wight hadden zij zwaar onweer gehad, en ruim een week later brak de grote marszeilsra.

59 Na een nachtelijke storm bleek, toen het licht werd, dat *De Overijssel* en *De Erfprins* zo dicht bij elkaar dreven dat zij bijna botsten. De *Den Briel* kwam 's middags pas weer in zicht, *De Windhond* was weg.

60 N. Riemersma.

61 Lekkage in het voorstevan.

62 Jan W. de Winter.

zeilen was, en dat de Ambassadeur<sup>63</sup> te Philadelphia moest zijn<sup>64</sup>, dat wij derhalven ons best moesten doen om mede te koomen, de Brik de Windhond was reeds in de laaste storm van ons afgeraakt<sup>65</sup>, S'avonds was ons den Commandant met het fregat Den Briel reeds uit 't gezigt, nu waaren wij met ons lek schip alleen, verlaaten van den Commandant, twee a drie daagen hadden wij een zeer goede wind met mooi weer, de wind was Z:O: wij stonden volgens ons bestek nog 60 a 70 mylen van de hoek van de Rivier van Philadelphia; zynde zulks den 19 September, wanneer er tegen de middag Circa 2 uren een vliegende orkaan opkwam uit het Z:O: het weer was afschuwelyk, er was geen onderscheid te zien tusschen zee en lugt, de zee was zoo wit als karnemelk, de zee stond hemelsch hoog, de zee stond uit alle hoeken tegen elkanderen op, zoo dat wij stortzeen overkreegen, en met alle pompen altoos pompen moesten, de orkaan nam nog al aan en aan, wij dagten niet anders dan als 't zoo langer duurde van te vergaan, tegen half 5 viel in eens *onze* groote Mast, Bezaansmast en voorsteng<sup>66</sup> overboord, toen lei het schip een tyd lang dat hij niet ryzen wilde, dog onze officiers en al het volk deeden haar best om de vleet<sup>67</sup> te kappen, het welk ook zeer wel lukte. om half 6 was alles al overboord, op 't zelfde moment toen de masten [3] vielen, kwam er een stortzee van agteren in de Cajuit, welke alles wat in de Cajuit was aan stukken sloeg, geen stukje glas was er meer te vinden in de raamen, zulks was alles aan heele kleine stukjes boven in 't dek geslaagen, alle boeken, papieren, octanten etc[etera] was door de raamen overboord gespoelt, al het goed van de Capt[ein] door 't zoute waater bedorven, alsmeed een 12 ponder<sup>68</sup> uit de Cajuit uit zyne touwen overboord geslaagen, de schotten uit de Cajuit en de <kirk> waaren aan Spaanders in de kuil<sup>69</sup> geslaagen, Spyskisten met gort, erten etc[etera] waaren vol zout water en aan stukken, dus was de Spys bedorven, in een woord alles wat breekende waaren was, was aan stukken, heele vaaten met wyn.

Met het vallen van de Groote Mast was de Bootsman met 2 matroosen boven in de Groote Mast, en zyn met het vallen van de masten over boord geslaagen, het was allernaarst het schip zo te zien dobberen, zonder tuig er in, wij hadden alles verlooren, uitgenoomen de fokkemast<sup>70</sup>, en een lek schip, alles moest pompen wat pompen kon, het weer begon tegen 12 s'nagts te bedaaren, wy waaren nu in een naare omstandigheid, weinig waater, eeten kon er niet gekookt worden, eensdeels om dat wij zo weinig waater hadden, anderdeels om dat de combuisen ontvamponierd<sup>71</sup> waaren, het slingerde zoo sterk dat de op 't halfdek door 't sterke slingeren somtyds in 't waater kwaamen, waar door 't schip zeer veel leed, het schip had geen steun op de zeilen, wij konden niets byzetten tot steun van 't schip, wy konden niet eer voor 4 dagen na de orkaan iets opzetten, door 't magtige slingeren van 't schip, in die tijd waaren wy 80 a 90 myl agteruit gedreeven, vervolgens kreegen wy in plaats van de Bezaansmast<sup>72</sup> een gik<sup>73</sup> met twee stagzeils<sup>74</sup>, en in plaats van de Groote Mast een groote steng met een voor mars-sera<sup>75</sup>,

Zoo hebben wy 10 weeken leggen dobberen, ons eeten was zout [4] spek, harde zwarte scheeps-beschuit en kaas, en 't drinken in de 24 uur 3 mu[t]sjes water, zijn een bierglas vol, het volk moest dag en nacht pompen, het schip wierd hoe langer hoe lekker, want in die 10 weeken hebben wy meer dan 10 zwaare stormen gehad, en altoos westelijke winden, meenigmaal dagten wij niet anders dan zoo te

---

63 P.J. van Berkel.

64 De Vos van Steenwijk gaf als reden op dat *De Overijssel* te weinig water aan boord had en daarom tijdig in Amerika moest aankomen.

65 *De Windhond* kwam gedurende de reis niet meer in zicht. Zij kwam echter nog vóór *De Overijssel* en de *Den Briel* in Amerika aan.

66 Steng: rondhout waarvan het onder- en bovineinde (hieling en top) vierkant is en dat dient tot verlenging van een mast.

67 Vleet: mast- en tuigwerk, dat overboord geslagen, aan het schip blijft hangen.

68 12 ponder: een kanon.

69 Kuil: zakvormig visnet dat door het schip meegesleept werd.

70 Fok: het onderste razeil aan de voormast.

71 Mogelijk een verbastering van vaporiseren. Vapeur: stoom.

72 Bezaansmast: achterste kleine mast van een driemaster.

73 Gek: sluiting aan een pomp op zeeschepen.

74 Stagzeil: driehoekig of trapeziumvormig zeil dat, aan ijzeren ringen of leuvers gehecht, daarmee langs een leider in de richting van het stag opgehesen of gestreken kan worden.

75 Marsera: ra aan de maststeng.

zinken, het water rees somtyds tegen alle pompen aan, wy hadden reeds 19 stukken overboord geworpen, en den anderen middenscheeps gesjort, behalven de 10 ponders die dorst men niet los te maken om 't slingeren van 't schip, wij hadden 10 sjorringen om het schip heen om het schip zoo veel te vaster in elkanderen te houden, met storm weergroeide 't water tegen alle pompen aan, het volk wierd zoo afgemat doordien zy zwaar moesten werken en slegt voedsel hadden, als 't regende, sneeude of hagelde moest de bottelier zulks met zeilen vangen, als de bottelier gedaan had dan kwam het volk nog door de groote dorst geperst de planken en touwen aflikken, de capt[ein] had net zoo wel 3 mu[t]sjes waater als wy allegaar, het volk viel op 't laast flauw by de pompen neer van dorst, zij kreegen alle dagen 5 a 6 glazen genever tot versterking, desnietteenstaande als zij aan 't pompen waaren, kwam haar 't schuim voor de mond en vielen er flauw by neder, het schip was zoo lek op 't laast, dat wy altoos met al de pompen moesten pompen, wij zagen dagelyks dat hij lekker wierd, en dan eindelyk zou moeten zinken, wij konden er niets tegen doen, als zo lang te pompen als er leeven was, scheepen zagen wij nu en dan al eens, dog zij wilden niet op ons afkoomen, of wij de vlag heesen of wij schooten, zij kwaamen niet, het waaren Amerikaansche scheepen, Zy zaagen dat wij in nood waaren, dog dat ondankbare zeevolk wilde ons niet redden, of eenige bystand bieden, het zeevolk is niet aangeleegen zulks hebben wy ondervonden, aan het Amerikaansche zeecolk hebben wy te danken, dat er zoo veel zielen van ons schip zyn omgekoomen op [5] S[int] Georgie Bank, een Amerikaansch schip is by ons geweest, welke wij praaide, dog hij verwa[a]rdigde zig niet eens, om by te draajen, of een zeil op te geven, hy achtete het niet waard om zyn roeper te neemen, hy zettede zyn hand maar voor de mond en praaide voor de hand, wij konden van hem geen enkel woord verstaan, het is ligt te begrypen hoe hard of zulks moet geweest zyn scheepen te zien welke ons *konden* redden, en 't niet wilden doen, dog eindelyk kwam een Amerikaansche sloep; koomende van de Vlaamsche eilanden, en gedestineerd na Boston, welke terstond bydraaide, zyn zeilen opgeide<sup>76</sup>, want 't was stil, na dat wij hem gepraaid hadden, wierpen wij een fles met een tou eraan en een brief in dezelve aan de Gouverneur te Boston met verzoek of hij eenige vaartuigen met water en andere provisie voorzien op ons wilde zenden, nadat de Capt[ein] van de sloep de brief had geleezen, zette hij terstond zyn boot uit, en kwam by ons aan boord, meede brengende een vat water, wat appels en citroenen voor de zieken, de man had niet meer om te geeven, anders had hy 't zeeker gedaan, want het scheen een allerbraafst man te zyn, wij hadden een passagier genaamt De Graaf van Hoogendorp<sup>77</sup> aan boord uit den Haag aan welke onze Captein verzogt, of hy met de sloep wilde meedegaan om 't bovengemelde zelfs aan de Gouverneur te verzoeken, en zelfs zyn uiterste best te doen dat wij alle schielyk gered wierden, het welk hy beloofde en te Boston koomende ook zyn uiterste best deed alsmeede de Gouverneur<sup>78</sup>, dog zulks kwam te laat.

Nadat de passagier van boord gegaan was, kreegen wy een voordeelige [wind] uit den Z:O: welke zo hij niet te hard geworden was, wy gemakkelyk in 2 daagen zouden binnen en behouden geweest zyn, dog die voordeelige wind veranderde in een zwaar[e] storm, wy waaren op S[int] Georgies Bank, in welke storm het schip zo sterk werkte en slingerde als hij nog nooit gedaan had, hy wierd daar door ook zoo lek, dat er geen pompen meer aan was, het water wies tegen alle pompen aan, wy dagten niet dat wij den dag meer zouden aanschout hebben, het weer begon met den dag te bedaaren, dog de zee stond nog hemels[6]hoog en nam niet af, het water stond reeds op de koebrug, en wierd nog al hoger en hoger, ankers, stukken (behalven de stukken tusschendecks, de 18 ponders die kon men onmogelyk overboord krygen door 't slingeren van 't schip) waaren reeds overboord geworpen. tegen 1 uur braaken de beide kettingpompen tegelyk, een van de kettingpompen had reeds zeedert lange tijd al weinig waater gegeeven, maaken zulks was onmogelyk, want men kon *in de* pomp zoo niet meer koomen, want het water stond reeds 3 voet op de koebrug, de eene kettingpomp was zo dat zij nu en dan er nog een slag mee doen konden, nu was het gedaan, het waater stond terstond tusschendecks, het volk pompte nog schoon zij met het halve lyf in 't water stonden, nu begon 't water eerst te wassen, in de tyd van 3 uur zynde om 4 uur na de middag kwam het water voor de poorten in de kuil loopen, de

76 Geien: met touwen inkorten of gorden van de zeilen.

77 Gerrit K. van Hogendorp.

78 Van Hogendorp kwam op 23 november in Boston bij de president van het Congres, John Hancock aan. Deze stuurde onmiddellyk twee schepen met voedsel en water en met bekwame lootsen aan boord er op uit om *De Erfprins* te zoeken.

branding van de zee stond op 't dek in de kuil, groot waater stond er in de Cajuit, met de sloepen was geen redden door de sterke koude en hemelsche hooge zee die er nog stond, scheepen hadden wy de geheele dag niet gezien, zoo dat wij ons allegaer niet anders voorstelde, dan ons leeven daar te laten, dog eindelyk zagen wij een schip zoo ver als wij zien konden van ons, regt op ons aankoomende. toen was 't terstond de sloepen loskappen, en eerst de kleine sloep uitzetten, waarin terstond een officier sprong met nog 11 man, welke terstond na het schip (zynde een brik) toeroeide, op hoop van wederom te koomen en er nog meer te redden, en aan de Brik te verzoeken dat hij zeil moest maaken, dog het kwam er niet toe, hy was nog niet half weg, of de andere sloep (zynde de groote) wierd ook uitgezet, daar sprong iedereen terstond in, er was reeds 24 [man] in de sloep toen ik er bij kwam, de Capt[ein] stond nog op 't halfdek om het volk aan te moedigen dat zy maar pompen zouden, op hoop van als 't schip digter by kwam het [7] volk nog te redden, dog het water wies nogal, toen maakte ik dat ik op de valreep kwam en sprong er vanaf, een kwartiermeester op 't hoofd, welke my greep, dog door dat de sloep zo magtig op en neer ging door de hooge zee, en door 't sterke slingeren van 't schip, sprongen er zommigen over de sloep in de zee, ik was er pas in of de Capt[ein] kwam er ook in, toen waaren wy er met ons 28 in, en er geen meer kunnende bergen, zynde reeds zoo vol als mogelyk was, zetten wij met de sloep af en roeide zo sterk als maar moogelyk was tegen de hooge zee op, toen sprongen er wel 20 overboord welke nog in de sloep dagten te koomen, dog zy verdron[ken] allegaer jammerlyk, het gejammer en het gekerm van 't volk toen wij met de laatste sloep van boord gingen was allerysselykst en alldroevigst om te hooren en te zien wat er weesen kan, *wij* waaren pas 3 minuten van 't schip af, of hij zonk in eens na de grond, in de tyd van een minu[u]t was er niets meer van te zien, wij zagen niets dryven, het volk had vloten gemaakt, dog die zyn zeekerlyk door de zuiging van 't schip mee gezonken, Helaas nu is myn beste vriend Heshusius ook zoo jammerlyk om 't leeven gekoomen met nog 302 zielen, het was 10 weeken dat wij zonder masten hadden gezworven, en het volk dag en nacht had moeten pompen, en weinig drinken gehad had, toen wij op de Brik kwamen daar zag men niemand of hij schreide en kermde over ons ongeluk en over zoo veel zielen die verongelukt waaren, onze captein was niet tot bedaaren te brengen.

De Capt[ein] van de Brik had zelfs maar een vat waater aan boord, hy had zelfs een lange reis gehad en slegt weer, dog hy gaf al zijn eeten en drinken aan ons, wy konden er van gebruiken wat wij wilden, hij zei ik weet by ondervinding wat het is een schip te verliezen, en zoo lang te drijven met zoo weinig eeten en drinken, ik heb zeide hij op deeze hoogte ook een schip verlooren.

[8] Wij hebben ons schip verlooren op S[int] Georgie Bank, 24 Myl van Caap Cod<sup>79</sup> op 45 vademmen water, de Capt[ein] van de Brik was gekoomen van S[int] Pieters<sup>80</sup> en moest na Caap Anne<sup>81</sup>, gelaaden met ballast, hy was een allerbest mensch.

Het was vrijdag den 21 November toen 't schip zonk, juist 10 weeken na dat wij de masten verlooren hadden, wij bleeven op de Brik tot Sondaags s'morgens dat de dag aanbrak, zynde den 23 toen zagen wij een sloep welke wy praaide, het was een sloep welke op ons schip uitgezonden was, inhebbende water, vlees, coffy etc[etera], koomende van C[aap] Anne. vervolgens gingen wij over in die sloep, toen wy in de sloep waaren stuurde onze Capt[ein] vlees en waater aan de Brik, want zulks hadden wij nu in overvloed, in die sloep waaren wij tot s'maandaags s'morgens, te 11 uur kwaamen wy behouden te C[aap] Anne binnen, vervolgens gingen wij behalven de Capt[ein] nog 4 uur te voet tot aan een herberg waar wij s'nachts bleeven, en de volgende dag kwaamen wy s'avonds te 7 uur hier te Boston, zynde zulks den 25 November, hier wierden wij terstond bezogt door verscheide Hollandsche Heeren als de Heeren Leertouwer<sup>82</sup> en Huijman<sup>83</sup> in comp[agnie van] Huiberts, Immich, Waning, Ebbinghuisen, welke ons hier zeer veel plaisier doen, *de Capt[ein]* heeft niets gered als hij aanhad, en zulks was een oude jas en schanslooper<sup>84</sup> etc[etera]. hy heeft alles verlooren, ik ben er vooral niet beeter afgekoomen, ik had niets anders aan als een zeer oud jagtbaatje, een oud hemd het welk ik van myn

79 Cape Cod, op een schiereiland voor Boston, hemelsbreed circa honderd kilometer.

80 Niet nader getraceerd.

81 Cape Anne, circa zestig kilometer ten noord-oosten van Boston.

82 De Amsterdammer Diederick Leertouwer deed circa anderhalf jaar zaken in Amerika.

83 Jacobus Huijman richtte samen met D. Leertouwer een firma in Boston op. Met Huijbrechts richtte hij een tweede firma in Alexandria op.

84 Schanslooper: een korte wijde overjas van dikke wollen stof, die van voren niet geknoopt, maar als een mantel toegeslagen wordt.

vriend Hesusius geleend had, een zeer oude broek, koussen en laarsen 't zelfde, een ruwe muts van Schaapsvel gemaakt, geen duit geld, dit was myn rykdom toen ik hier kwam, om iets te redden zulks was onmogelyk, daar is er geen een die er meer afgebragt heeft als hij aan had, zie hier de voornaamste die gered zyn, Captein Lutterson, [en] de eerste Luitenant H. De Winter<sup>85</sup> zyn gered. de 2<sup>e</sup>] Luit[enant] D[e] Kok, de 3<sup>e</sup>] Luit[enant] W.M. Hesusius, de 4<sup>e</sup>] Luitenant De Winter, een broer van de eerste Luit[enant], de 3 laasten zyn gebleeven. de 5<sup>e</sup>] Luit[enant] van der Hoop is gered, alsmeede de Luit[enant] van de marine [9] F. Muntz. Zie hier drie adelborsten die ook gered zyn, Stersench, Thussink, en Hesusius, een broer van de luitenant, de overige zyn meest onderofficiers, van de 305 man zyn er maar 40 van afgekoomen. de 4 stuurman zyn ook gered.

Hier koomende schreef ik terstond met een expresse welke na Philadelphia ging na de Ambassadeur<sup>86</sup> of er ook brieven voor myn waaren, het welk ik vast verwachtte, want ik had met Van Arp afgesproken dat hy mij de brieven van de Capellens en van eenige kooplieden te Amsterdam zou nazenden, aan wie zou ik derhalven anders schrijven als aan van Berckel, de Commandant Riemersma met de andere schepen waaren reeds vertrokken<sup>87</sup>, de expresse is te rug gekoomen, heeft brieven van den Ambassadeur voor onze Capt[ein] meegebragt, dog hij heeft mij niet eens geantwoord, zoo dat ik onzeker ben of niet of er brieven zyn of niet. ik heb hem voor de tweedemaal weer geschreeven, als er geen brieven zyn durf ik het niet te waagen om hier te blyven, hoe gaarne ik het wenschte om hier te blyven, dewyl hier zoo als ik hoor in de Negotien wel fortuin te maaken is, als men goede brieven heeft, ik zal 't nu moeten afwagten, anders zal ik met Capt[ein] Aberson weer na Holland moeten keeren, en wat ben ik dan als ik daar kom, dan worden wy afgedankt. ik ben in Lands dienst, misschien over een jaar Luitenant met 30 guld[en] in de maand en dat kan ik nu 't vrede is al myn leeven wel blyven, dan ben ik *immers* een ongelukkig mensch in de weereld, och konde ik maar hier blyven, ik zou myn fortuins wel maaken.

Ik had UHwelgeb[orenen] reeds een brief geschreeven, gedateerd den 27 November, dog het schip waarmee hij vertrokken is moest na Nantes, heeft het ongeluk gehad van hier op de kust door slegt weer van 7 man er 5 te verliezen, en zwaar lek te worden zoo dat hij weeder is binnengekoomen.

Ik heb hier 14 daagen alle daagen de koorts gehad zoo dat ik niet eer konde schryven, ik ben de koorts nu weer kwyt dog zal nog in [10] geen 8 dagen kunnen staan, nieuws is hier niet, derhalven neemen de vrijheid van mij met alle eerbied te tekenen

Zeer Waerde Vader en en moeder!

UHwelgeb[orenen] onderdanigste en gehoorzaamste  
Dienaar en Zoon.

J:W:S: *Van Haersolte*

Aantekeningen:

dubbelgevouwen, kant 1 t/m 4 beschreven; dubbelgevouwen, kant 5 t/m 8 beschreven; enkel, kant 9 en 10 beschreven.

Boven aan de brief staat de notitie: Behoort aan / J.G.R. van Haersolte<sup>88</sup> / Ingenieur op Kadaster / te / Arnhem. Onder aan de brief staat de notitie: Arnhem 2/6 1886 / J.G.R. van *Haersolte*.

85 H. De Winter moet zijn J.W. de Winter.

86 Van Berckel was na de aankomst van Van Hogendorp per expresse op de hoogte van het ongeluk gebracht.

87 *De Overijssel* met Riemersma was op 24 november vertrokken naar Italië, de *Den Briel* met Bols was op weg naar Curaçao, en *De Windhond* met Goverts zeilde inmiddels weer naar Holland terug.

88 Jan W.R. van Haersolte.

## Literatuur

- Beaufort, H.L.T. de, *Gijsbert Karel van Hogendorp*, Rotterdam/Antwerpen 1948.
- Beaufort, W.H. de, *Brieven van en aan Joan Derck van der Capellen van de Poll*, Utrecht 1879.
- Brake, W. te (ed.), *Een grand tour naar de nieuwe republiek: journaal van een reis door Amerika, 1783-1784. Carel de Vos van Steenwijk*, Hilversum 1999.
- Hansen, M.L., *Akelige tijden. Johan Willem Simon baron van Haersolte en zijn nazaten. 1764-1901*, Epe 2005.
- Hansen, M.L. (ed.), *Verloren huiselijk geluk. Gedichten en overpeinzingen, 1795-1817*, Overijsselse Handschriften 8, Epe 2000.
- Nijhoffs Geschiedenislexicon Nederland en België*, 's-Gravenhage-Antwerpen 1981.
- Prud'homme van Reine, R.B., *Jan Hendrik van Kinsbergen, 1735-1819, admiraal en filantroop*, Amsterdam 1990.

## Index

- Aberson, Louis. Kapitein (Capiteyn) 7, 9, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 25  
 Admiraliteit, de 7, 9, 13  
 Alex *zie* Alexander H.A.C. van Haersolte.  
 Alexandria 24  
 Amerika, de Verenigde Staten van (America, Noord America) 7, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 21, 22, 24  
 Amsterdam 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 19, 20, 25  
 Arnhem 25  
 Arp, Jan Willem van. Vriend van Jans vader 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 25  
 Bakker, Cornelis sr. (Heere Secretaris) 9, 13, 18  
 Bakker, Cornelis jr. 9  
 Berkel (Berckel), Franco Petrus 15  
 ----, Pieter Johan van. Gezant van de Republiek in de Verenigde Staten van Amerika (ambassadeur) 7, 9, 10, 14, 15, 16, 17, 18, 21, 22, 25  
 ----, N.N. (Van Berckels Jongste) 15  
 Blauw (Blaauw), Jacobus. Kapitein 19  
 Bols. Kapitein 21, 25  
 Boston 21, 23, 24  
 Briel, de Den. Fregat 7, 15, 21, 22, 25  
 Cape Anne (Caap Anne) 24  
 Cape Cod (Caap Cod) 24  
 Capellen tot Schonauwen, NN. van der (Heere Capelle tot Schonauwe, oom, de overste, de Capellens) 9, 10, 11, 12, 17, 25  
 ---- tot de Pol, Joan Derk van der (de Capellens) 7, 15, 17, 25  
 ----, Luthera Anna Agatha van Haersolte-van der 7  
 ---- van de Marsch, Robert Jasper van de 7, 15  
 Curaçao 25  
 Den Haag (S'Hagen, s'hage) 10, 13, 14, 16, 23  
 Doggersbank 7  
 Dumas, Charles G.F. Zaakgelastigde 15  
 Ebbinghuisen, heer 24  
 Elburg 7, 14, 19  
 Engeland 7, 8  
 Erfprins, de. Linieschip 7, 8, 14, 15, 21, 23  
 Frits *zie* Frederik Benjamin van Haersolte.  
 Gelderland 10, 14  
 Glinthorst, de. Oorlogsschip 9, 14  
 God 19  
 Goverts. Kapitein 21, 25  
 Haarlem (Haerlem) 12  
 Haersolte, Alexander Hendrik Adolf Carel (Alex) van (1759-1784). Oudere broer van Johan W.S. 7, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16  
 ---- van Zwaluwenburg, Coenraad Willem van (vader, UHwelgeb.) 7, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 25  
*vervolg Haersolte*  
 ----, familie Van 14, 17  
 ----, Frederik Benjamin (Frits) van (1765-1816).  
 Broer van Johan W.S. 13  
 ----, Jan Willem (Guillaume) Rudolf van (1828-1901).  
 Kleinzoon van Johan W.S. 25  
 ----, Johan Willem Simon (Jan) van (1764-1817).  
 (Jan, zoon, Broeder, Jonge Heer) 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 25  
 Hancock, John. President (Gouverneur) 23  
 Hannodiau, Maria Josepha van Haersolte- (Mama, Moeder, stiefmoeder, Mevrouw) 7, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 19, 20, 25  
 't Harde 7  
 Harderwijk 17  
 Heshusius (Hesusius), W.M. (vriend). Luitenant 21, 24, 25  
 ----, N.N. Adelborst 25  
 Holland 21, 25  
 Hogendorp, Gijsbert Karel van 23, 25  
 Hoop, Van der. Luitenant 25  
 Huijbrechts (Huiberts), heer 24  
 Huijman, Jacobus 24  
 Immich, heer 24  
 Isselmuiden, Johanna J. van 11  
 Italië 25  
 Jan *zie* Johan Willem Simon van Haersolte.  
 Kinsbergen, Jan Hendrik van. Admiraal 7, 10, 12, 13  
 Kok, De. Luitenant 25  
 Kruis, baron De (vader) 10, 11, 12  
 ----, familie De 10, 11  
 ----, juffrouw De 10, 12  
 Leertouwer, Diederick 24  
 Lutterson. Kapitein 25  
 Muntz, F. Luitenant 25  
 Nantes 25  
 Newfoundland 21  
 New-Vlaamse kap (Vlaamsche eilanden) 21, 23  
 Overijssel, de. Linieschip 7, 10, 21, 22, 25  
 Philadelphia 12, 15, 17, 22, 25  
 Republiek, de 7, 9  
 Riemersma, Nicolaas. Kapitein, kommandant 7, 9, 10, 21, 22, 25  
 Rotterdam 16  
 Schoonauen *zie* van der Capellen.  
 Sint-Georges Bank (Sint Georgies Bank) 22, 23, 24  
 Sint-Michiël 21  
 Sint-Pieters 24  
 Slingeland, juffrouw Van 10  
 ----, N.N. van (tante) 11  
 Spaansche zee, de 21  
 Staverden. Huis 14  
 Stersenbach. Adelborst 25

Texel (Textel, Tessel) 8, 12, 13, 14, 19, 21  
 Thussink. Adelborst 25  
 Veluwe (Velue) 19  
 Vlaamsche eilanden *zie* New-Vlaamse kap.  
 Vos van Steenwijk, Carel de 21, 22  
 Waning, heer 24  
 Wight 21  
 Willem V (prins) 15  
 Windhond, de. Brik (brigantijn) 7, 21, 22  
 Winter, H. de 25  
 ----, Jan Willem de. Luitenant, later admiraal 25  
 ----, N.N. (broer). Luitenant 21, 25  
 Zutphen 7  
 Zwaluwenburg (Zwaluenburg, Swaluwenburg). Huis  
 7, 13, 14, 15, 17, 19

Eerder is in deze serie verschenen:

|    |                                                                                                                              |                      |
|----|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------|
| 1  | <b>DIERBARE LAURA</b> Brieven van Rudolf Sandberg 1823 – 1830                                                                | 14.-                 |
| 2  | <b>HOOGH WEL GEBOREN HEER EN NEEF</b> Brieven van de patriot Adolf Warner van Pallandt tot Zuthem 1782 – 1787                | Digitale uitgave 5.- |
| 3  | <b>NAAR PARIJS</b> Een reisverslag van enige Zwolse heren naar de Franse hoofdstad in 1777                                   | 7. <sup>50</sup>     |
| 4  | <b>LIEVE NAATJE</b> Brieven van Elsje Feith aan Naatje Siertsema, en andere familieleden                                     | 8. <sup>50</sup>     |
| 5  | <b>EENE REYSE NA VLAANDEREN EN BRABAND</b> Een reisverslag van Lambertus Nilant uit 1768                                     | 8. <sup>50</sup>     |
| 6  | <b>AEN ALLE VRINDEN MET RESPECT</b> Correspondentie van familie Nilant 1698 - 1762                                           | 9.-                  |
| 7  | <b>VAN FOLIO TOT DUODECIMO</b> Negen particuliere Zwolse bibliotheken                                                        | 10.-                 |
| 8  | <b>VERLOREN HUISELIJK GELUK</b> Gedichten en overpeinzingen 1795 - 1817                                                      | 7. <sup>50</sup>     |
| 9  | <b>BANKROET</b> De ondergang van Johan Willem Simon baron van Haersolte 1810                                                 | 17. <sup>50</sup>    |
| 10 | <b>GELIEVE HET DAER HEEN TE DIRIGEREN...</b><br>De brieven van Willem V aan Arend Sloet tot Tweenijenhuisen 1771 - 1785      | 9.-                  |
| 11 | <b>ALLER TREFFENDST EN STOUT</b> De huwelijksreis van J.C. baron van Haersolte naar Duitsland, Zwitserland en Italië in 1837 | 6.-                  |
| 12 | <b>BROEDER IN APOLLO</b> Brieven en alba amicorum van Zwolse dichters 1800 - 1840                                            | 12.-                 |
| 13 | <b>EEN GROTE TOUR</b> Hendrick Jordens in Engeland, Frankrijk, Zwitserland en Duitsland 1684 - 1685                          | 10.-                 |
| 14 | <b>LEVENSBERICHT</b> De autobiografie van J.F. Serrurier 1771 - 1844                                                         | 11.-                 |
| 15 | <b>EEN HELE COURANT</b> De correspondentie van de familie Bangeman 1804 - 1881                                               | 11.-                 |
| 16 | <b>REISEBOEK</b> Vijftien reisverslagen van de jonge graaf van Rechteren Limpurg 1804 - 1813                                 | Digitale uitgave 5.- |
| 17 | <b>DE GEWIGTIGSTE GEBEURTENISSEN</b> Het studentendagboek van Adolph F.L. graaf van Rechteren Limpurg 1814-1817              | 12.-                 |
| 18 | <b>OVER GROTE KEIEN NAAR PARIJS</b><br>De huwelijksreis van graaf van Rechteren Limpurg 1824                                 | 7.-                  |
| 19 | <b>LIEVE PAPA!</b> Brieven van W.B. Blijdenstein, bankier te Londen aan B.W. Blijdenstein, bankier te Amsterdam 1895-1907    | 14.-                 |
| 20 | <b>AANGENAME RENCONTRES</b> Drie reisherinneringen aan de Rijn 1821, 1840 en 1865                                            | 8.-                  |
| 21 | <b>PERROKIETEN EN PAPAGAYEN, PAPAIJERS EN PISANGS</b><br>Een reis om de wereld 1824 - 1826                                   | 7.-                  |
| 22 | <b>SCHOUWSPLEN</b> Een reis naar de Middellandse Zee 1834                                                                    | 8.-                  |
| 23 | <b>HET ANKER WORDT GELIGT</b> Brieven vanuit de hele wereld van J.C. baron van Haersolte 1824 - 1834                         | Digitale uitgave 5.- |
| 24 | <b>HERINNERINGEN AAN DUITSLAND</b><br>Harzgebergte 1856, Taunusgebergte 1872, Baden-Baden 1902                               | 9.-                  |
| 25 | <b>EN ROUTE</b> Drie reisjournalen van Rudolphina gravin van Rechteren 1827, 1836 en 1838                                    | 9. <sup>50</sup>     |
| 26 | <b>EER EN LUISTER</b> Het proces om de havezate Haerst 1786 - 1803                                                           | 9. <sup>50</sup>     |
| 27 | <b>TAL VAN BERGEN EN BOSSCHEN</b><br>Een reis naar Saksen, Bohemen en het Thüringerwoud 1876                                 | 8.-                  |
| 28 | <b>GEFNUIKTE AMBITIES</b> Geen geld en eer voor onwettigen 1834-1900                                                         | 10.-                 |
| 29 | <b>EEN WAARLYK PRACHTIG LANDSCHAP</b> Een reis door Graubünden en Glarus 1875                                                | 8.-                  |
| 30 | <b>AFGEZEIJLD</b> Een commissie naar Staats-Vlaanderen 1783                                                                  | 7.-                  |
| 31 | <b>ONBESCHRYFELYK GROOTSCH</b> Een wandeling door Zwitserland 1869                                                           | 9.-                  |
| 32 | <b>WILDROMANTISCH</b> Een tocht door Beieren, Tirol en Oostenrijk 1878                                                       | 8.-                  |
| 33 | <b>EEN ALLERDROEVIGST TREURTONEEL</b><br>Een mislukte reis naar Noord-Amerika 1783                                           | Digitale uitgave 5.- |

## O V E R I J S S E L S E      H A N D S C H R I F T E N

Te bestellen bij Streng, Woesterweg 5, 8162 RW EPE  
 T 0578 614388 M [jjcstreng@planet.nl](mailto:jjcstreng@planet.nl) W [streng-hansenpublicaties](http://streng-hansenpublicaties.nl)